

KRONIK

Kejsers nye klæder og folkestyret

»Fælles for alle moralske ørkenvandringer er troen på den højere sag, der forpligter det bedste i mennesket, ja, pålægger de bedste mennesker et særligt ansvar for vejen mod det forjættede land.«

AF HANS JØRGEN VODSGÅRD

ET FORSVAR for en demokratisk socialisme, der ikke vil falde på en rent moralsk begrundelse har en svar modstander i det nedgroede sædvane-mæssige synspunkt, at en ubu- og ideoforladt magtpolitik selvkært skyldes mangel på moral.

Det nye højre hævder, at stalinismens og fascisismens totalitære hensynsløshed skyldes fraværet af en religiøs moralsstyring.

Midteroprørene vil bekæmpe den blinde økonomiske vækst og det bureaukratiske ekspertstyre ud fra antropologisk begrundede moralkrav.

Det nye venstres fremhævelse af den subjektive faktors betydning over for objektivisme og økonomiske indflettelse ofte i moralske begrundelser for socialismen.

Nu kan disse forskellige politiske strømninger næppe mene det samme med moralske krav. Man kunne især mistænke mange socialister for at benytte »moral« som synonym med en selvstændig holdning og personlige værdier. En sammenblanding som de borgerlige sjældent foretager, idet deres Herres moralbud netop skal tøje og kontrollere individerne.

Den socialistiske værdi i at kræve moralsk oprustning må dermed afhænge af, hvad man hentyder til. Tager man moralen alvorligt og bygger på det socialistiske menneskes sande behov, er der fare på færde. Tænker man blot på det subjektive engagement, når man siger »moral«, drejer det sig om en uskyldig begrebsudvinding.

I alle tilfælde er der grund til at skelne klare, så man undgår at der i ly af begrebsforvirringen indsigser sig utopiske

og idealistiske opfattelser af socialismen.

Moralkravet kan nemt blive en søgende inden for det nye venstre, der mod fløjens politiske hensigter planter doktrinerne målforestillinger og elitære forestillinger om hvordan socialismen udføres.

Et fænomen, der jo ikke er ukendt blandt »dogmatisk-venstreorienterede«, hvilket især de senere års egoede selvironiske distance har fået trukket frem i lyset.

Måske skyldes farven, at mange selv med rødder i det antiautoritære oprørs dage blev forfaldne til at begrunde deres politiske engagement i moralens hellige selvforståelse.

Lad os derfor belyse den nærmere.

VILJEN TIL AT handle ud fra, hvad man selv oplever som rigtigt, opfattes ofte som ensbetydende med at have en god moral.

Men at hævde sin personlige integritet på trods af smalle bredvid og angst for afvigelse fra overordnede direktiver har fælle min ordbog ikke noget med begrebet »moral« at gøre.

Over for værdirelativismen forsøger det moralske standpunkt klart at begrunde nogle fælles mellemmenneskelige værdier, som den enkelte har pligt til at efterleve. Man bør moralsk set kun følge sin personlige værdikodeks, så længe den er i overensstemmelse med disse overordnede normer. At handle moralsk korrekt, er at være loyal, at underordne sig og tjene love hævet over givne personlige behov.

Har hvert menneske sin egen selvstændige og særegne »moral«, medfører det mangfoldige og skiftende værdisæt mennesker imellem, og dvs. en kaotisk sum af individuelle »moraler«. Resultatet af den personlige værdihævelse må

således indebære det absolutte værdistandpunkts sammenbrud i amoralisk relativitet.

Her vil moralisterne så indvende, at der ikke er en modsætnings mellem de individuelle værdier og den almene moral. Fordi de enkelte individers kulturelt skiftende normer har deres rod i samme naturgivne humanitet. Det er kun ved at tjene disse fælles naturlige værdier, at man udfolder sine sande behov og bliver sin egen herre.

Moralbudens krav på samtidig at gælde for alle, uden at være overgrib på den enkelte, forudsætter en fælles tidens humanitet. Det er kun ved at tjene disse fælles naturlige værdier, at man udfolder sine sande behov og bliver sin egen herre.

Moralisternes krav på samtidig at gælde for alle, uden at være overgrib på den enkelte, forudsætter en fælles tidens humanitet. Det er kun ved at tjene disse fælles naturlige værdier, at man udfolder sine sande behov og bliver sin egen herre.

Moralisternes krav på samtidig at gælde for alle, uden at være overgrib på den enkelte, forudsætter en fælles tidens humanitet. Det er kun ved at tjene disse fælles naturlige værdier, at man udfolder sine sande behov og bliver sin egen herre.

Moralisternes krav på samtidig at gælde for alle, uden at være overgrib på den enkelte, forudsætter en fælles tidens humanitet. Det er kun ved at tjene disse fælles naturlige værdier, at man udfolder sine sande behov og bliver sin egen herre.

Når moralisten kræver, at historien og samfundet skal indrettes efter menneskets behov, er et sådant krav selvsagt meningsløst uden en indholdsbestemmelse, der kan udgrænse de unaturlige og unormale væs skrivelige som kan oplyse de faktisk eksisterende folk om deres sande natur og moralske pligter i kampen mod djævelens og den falske bevidstheds stemmer.

Nuomstunder er det sjældent fariserer og inkvisitorer som tiltænkes denne vogterrolle af dyden, men eksperter ud i det menneskelige, der ikke længere smykker sig med at være Guds håndlangere, men fornuftens og objektivitetens talere.

Moralen betragtes ofte af dens fortalere, som et nød-

vendigt modtræk til stalinismens erfaringer. Men repræsentanter man noget nyt ved at lægge hovedvægten på udførelsen af den indre naturs produktivitet i stedet for den ydre naturs, som historiens drivkraft og målsetning.

Reducerer man ikke stadig den socialistiske udvikling til spørgsmål om givne nødvendigheder, hvor politiske modsætninger underlægges tekniske ekspertspørgsmål om den fornuftigste administration af naturens krav? Bliver det mere betryggende at lade de socialpsykologiske adfærdsvidenskaber føre ordet over for de socioøkonomiske, når der stadig tales på folket vægne?

Ligesom det gamle venstres velmenende moralister forstår de nye tendentielt den politiske strategi som en djæveludrivelse eller sygdomshelbredelse af folket givne økonomiske og psykologiske elendigheder.

Den politiske praksis forfalder til overførsel af lægens fornuftige indsigt i det gode livs krav til patienterne. Viser fornuftens overtalelse af det syge folk sig utilstrækkelig, må man vel gribe til hårdere medicin end samtaleterapi.

Ud fra moralens horisont må politiske modstandere betragtes som unormale, der endnu ikke har indset deres sande behov. De ved ikke deres eget bedste, og det må følgende anses for en humanitær nødhjælp at undertrykke deres umiddelbare viljer.

Fælles for alle moralske ørkenvandringer er troen på den højere Sag, der forpligter det bedste i mennesket, ja, på-

lægger de bedste mennesker et særligt ansvar for vejen mod et forjættede land. For selv om alle er lige, er de »oralsk ansvarlige dog mere lige end andre.

Korsfarernes lydighed over for andrledes tænksomme kan blive den bedrevendende. Troen på, at fornuftens ærlige samtale selvkært fører til frigørelse i socialistisk retning, er jo ensbetydende med, at andre politiske ønsker kun kan grunde sig i ufornuft eller i lognagtighed og uvederhæfighed.

NU ER DET jo naivt at tro man kan tale sig til politisk enighed gennem fornuftshenvisning til moralske krav i spørgsmål, hvor der råder reelle modsætninger blandt de givne menneskers værdisæt.

Hvad der er vigtigere: homogene holdninger og en monolitisk enighed kan kun være et politisk ideal set ud fra et moralsk patent på humaniteten, hvor alle på grund af deres fælles værdinatur burde have samme ønsker. Kun ud fra moralens oplyste enetale må modstridende værdisvar beklages som unenneskelig snak.

Amoralisk set er der intet fordækt eller ufødsomt ved interessetforskelle og uenighed. For meningen og målet kan ikke være givet en gang for alle med almene naturangstutopier, der udblander det historisk unikke og de givne individers særlige ønsker.

Der gives intet færdigt svar på det fuldkomne samfund, da vore tanker og værdier som os selv er endelige og forgængelige.

Hvorfor hente udødelighe-

dens trost i et medfærd korsæt af tilbøjeligheder, som vi ikke må overskride eller har pligt til at skære os selv efter? Giver det mere mening? Nej, men det giver ro og orden i livets kaos, og det har vi vel alle brug for i krisetidens svage stunder.

Hvorfor ikke slå sig til tåls med at vor historisk særegne eksistens værdimæssigt kommer for en mulig fælles naturgiven essens? At den almene Fornuftens Stemme, der mod alle tvetydigheder klinger rene st som diktares overtalelse, er en illusion?

Det ville ikke skade en demokratisk selvforståelse, hvor folket suverænitæt udfoldes gennem uenigheds dialog i stedet for monologens fællesmæsser.

Demokratiets rolle er netop at være en åben bevægelsesform for mange konfliktydte værdisæt og formuler inden for det sociale rum. Hvor ingen stemmer tillægges større ret end andres, fordi der ikke findes et naturnødvendigt svar på, hvordan vi skal forvalde de sociale love. Svaret afhænger i så fald af særgene individers normeringer, som ikke bare kan slås på fælles human formål.

Den demokratiske dialog lydhøre karakter sikres bedst ved, at man forstår sin tale som provisoriske udsagn, der er åbne for nyhedens revidering. De store Sandheder har det som sandt, at smuldrer mellem fingrene på en jo fastere man griber fat i dem.

Den kritiske relativisering skaber en historisk åbenhed, der ikke blot venter på at fornuftens forsikrede nedslag skal lukke hullet til, men giver plads for at kommende individers nye præferencer kan komme til orde.

En socialistisk udfoldelse af folkestreets mangede interesse kan ikke indbære opført af fortsatte politiske spændinger og konflikter. Her vil den demokratiske samtale modsætningsfyldte grundlag sandsynligvis også være den røde tråd, der fortsætter og fortsætter uden afslutning. Heller ikke ud fra fornuftens slutninger ud over kortslutningens.

Moralske frigørelsesutopier, evt. i kommunisk udgave, om det modsætningsløse gode liv som historiens endestation, hvor alle er enige, fordi de er ens på bunden, og demokratiet overflødiges, underbygger ikke respekten for vejens demokratiske midler.

Der findes sjældent nødbremser for de mange i kors-

tog, og de blinde passagerer har oftest kun guds nåde at forvente.

DEN UHUMANE politik bekæmpes ikke med en politisk Humanitet. Totalitære magtforhold nedbrydes ikke ved at lade idealiteten diktere politikken. Men ved at politikken folkeliggøres, ved at folk i stigende grad bliver deres egne »politikere«.

Et reelt folkestyre indebærer et politisk aktivt folk, der betragter sig som de retmæssige styrrere af de samfundsmæssige forhold. Et folk, der tror på egne kræfter og ikke respekterer overleverede autoriteter.

Først når de enkelte gennem øget selvrespekt frasier sig færets rolle og hyrdernes nødvendighed, skabes der et bæredygtigt fundament mod magtmissbrug og undertrykkelse.

Denne udvikling fra Herrens flok til folket fællesskab indebærer fremkomsten af hin enkelte i massealekto, som har kastet den overordnede menings åg af sig og gennem øget selvfølelse kræver at blive sin egen herre.

Et »egoistisk« krav som mange moraliske socialister i solidaritetens navn afviser, og som liberalister mener er det borgerlige samfundts kendetegn.

Men er det en særlig udvikling egoisme, når alle er underlagt de blinde markeds kræfter, når lønmodtagerne som knægt for arbejdsgiverens formynder, ingen ret her til at led og fordele deres egen arbejdskraft, når den jævne borger indfanges af det anonyme statslige bureaukrati? Nej, der er en besejrende slægtvægtig udgave.

Hvad er der galt med en personlig politisk interesse i myndighed og magt over sin egen skæbne? Hvorfor må man ikke hævde sit ego mod kooperations fællesholdning?

Moralisterne siger, det ender i almen holdningsløshed og værdikrise. Men de ikke nærmere frygter, at de ikke kan styre den enkeltes egensind?

Et bredt herredømmekrav og en kritisk selvforståelse støttes ikke ved endnu engang at opføre magtens maskerade, hvor man fremfører Sandheden og Retfærdigheden, som alle med samfundssind har en pligt til at hellige deres arbejdskraft.

Underlægges kritikken moralens tvangskors, får de magtivrige for let spillerum til at høre sig kejsers nye gamle klæder. Og bag alvorens maske hæver ingen knagten og tesserer råt.

»De har ikke noget på«